

SEKTORPROGRAM

Miljø

Det danske formandskab
for Nordisk Ministerråd 2010

Sektorprogram – Miljø

Det danske formandskab for Nordisk Ministerråd 2010

ANP 2009:754

© Nordisk Ministerråd, København 2009

ISBN 978-92-893-1926-3

Layout: Jette Koefoed

Fotos: forside: Colourbox;

s.4: Bee-Line; s.6: Johannes Jansson;

s.12: Lennart Perlenhem; s.15: Johannes Jansson

Formandskabslogo: Majken Nysom, Tripledesign

Oplag: 1000

Tryk: Scanprint as

Trykt på miljøvenligt papir som opfylder kravene
i den nordiske miljømærkning.

Publikationen kan bestilles på www.norden.org/order og downloades fra norden2010.dk

Flere publikationer på www.norden.org/publikationer

Printed in Denmark

Nordisk Ministerråd

Store Strandstræde 18

1255 København K

Telefon (+45) 3396 0400

Fax (+45) 3311 1870

Nordisk Råd

Store Strandstræde 18

1255 København K

Telefon (+45) 3396 0200

Fax (+45) 3396 0202

www.norden.org

Det nordiske samarbejde

Det nordiske samarbejde er et af verdens mest omfattende regionale samarbejdsformer. Samarbejdet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt de selvstyrende områder Færøerne, Grønland og Åland.

Det nordiske samarbejde er politisk, økonomisk og kulturelt forankret og er en vigtig medspiller i det europæiske og internationale samarbejde. Det nordiske fællesskab arbejder for et stærkt Norden i et stærkt Europa.

Det nordiske samarbejde ønsker at styrke nordiske og regionale interesser og værdier i en global omverden. Fælles værdier landene imellem er med til at styrke Nordens position som en af verdens mest innovative og konkurrencedygtige regioner.

Sektorprogram Miljø

Det danske formandskab for
Nordisk Ministerråd 2010

Indhold

- 5** Forord
- 7** Miljø og sundhed
- 9** Biodiversitet
- 13** Klima
- 13** Bæredygtig produktion

Forord

Den fælles kamp for bedre miljø og sundhed har altid været et af kerneområderne i det nordiske samarbejde. Miljø ligger højt på prioriteringslisten hos nordiske politikere og hos de nordiske befolkninger. Heldigvis har vores fælles fokus betydet, at vi gennem årene har opnået gode resultater – ikke mindst i EU, men også globalt i UNEP (FN's miljøprogram). Vi skal i Norden fortsætte vores fælles samarbejde om fortsatte forbedringer inden for miljø og sundhed.

Vejen til dette går gennem bred international indsats, og blandt andet derfor er globalisering valgt som det gennemgående tema i det overordnede danske formandskab for det nordiske samarbejde i 2010.

Vi har valgt at sætte fokus på fire hovedtemaer, der alle er aktuelle på såvel den nordiske som den internationale dagsorden i 2010, og som giver os mulighed for at udvikle og demonstrere vores styrkepositioner på områderne.

De fire hovedtemaer er:

- Miljø og sundhed.
- Biodiversitet.
- Klima.
- Bæredygtigt forbrug og produktion.

Det er fire væsentlige og vedkommende temaer og jeg er sikker på, at vi gennem arbejdet vil bidrage til et fortsat stærkt samlende og resultatorienteret nordisk miljösamarbejde under det danske formandskab i 2010.

A handwritten signature in dark ink, which appears to read 'Troels Lund Poulsen'.

Troels Lund Poulsen

Miljø og sundhed

Miljø og sundhed, herunder kemikalieområdet er traditionelle mærkesager i det nordiske miljøsamarbejde. De nordiske lande har senest været stærkt medvirkende til at få etableret en internationalt bindende aftale om kvikksølv i UNEP regi. Det vil vi selvfølgelig følge op på i det danske formandskabsprogram. En indsats i forhold til hormonforstyrrende stoffer og kombinationseffekter indgår som en prioriteret indsats under miljø og sundhed i det danske formandskabsprogram. Dette kan ses som en opfølgning af den store indsats, som de nordiske lande har medvirket til i forhold til EU's kemikaliregulering „REACH“

I relation til arbejdet med kvikksølv og kemikalier under FN vil det nuværende tætte nordiske samarbejde blive styrket. Indsatsen indebærer fælles nordisk holdning og mål i UNEP for global handling mod kvikksølvforurening, med fokus på etableringen af den juridisk bindende global aftale.

Det blev i februar 2009 vedtaget i FN's miljøprogram UNEP at indlede forhandlinger om en global kvikksølvkonvention. Det har de nordiske lande arbejdet målrettet for i en årrække, blandt andet som følge af den viden, der er opbygget i Norden og i regi af Arktisk Råd. De forberedende forhandlinger er indledt i 2009 og det første officielle forhandlingsmøde afholdes i 2010. Den nordiske globaliseringspulje finansierer størstedelen af det første forhandlingsmøde, der vil blive afholdt i Sverige. De nordiske lande vil fortsætte den aktive linje, så der vedtages en global konvention, som omfatter alle relevante elementer til en effektiv nedbringelse af de globale kvikksølvudslip.

For at nå et godt forhandlingsresultat er det vigtigt, at den teknologi og de metoder, der kan nedbringe udslip af kvikksølv, udbredes, forbedres og billiggøres, så landene ser det som realistisk at indføre dem. Det gælder især lande udenfor OECD, og ikke mindst store udviklingsøkonomier som Kina og Indien. Her vil nordiske projekter kunne bidrage til at bedre forhandlingsresultaterne.

De planlagte aktiviteter omfatter:

Kortlægning af centrale teknologier og metoder

De nordiske virksomheder udviser stort engagement på området. Vi vil gennemføre initiativer, som skal kortlægge centrale teknologier og metoder til yderligere nedbringelse af den kvikksølvforurening, som de

nordiske virksomheder beskæftiger sig med, og hvor de har styrkepositioner, som er relevante i forhold til udbredelse til disse udviklingsøkonomier m.m. I den forbindelse skal der afholdes en workshop i 2010 med deltagelse af nordiske virksomheder.

Igennem formandskabet vil der blive fokuseret på en styrkelse og udbredelse af viden om effekterne af hormonforstyrrende stoffer på menneskers sundhed og muligheden for at kunne forebygge gennem bedre regulering.

Problemstillingen med hormonforstyrrende stoffer er særdeles kompleks og vi mangler stadig at indsamle meget viden. Herudover er det helt nødvendigt at få fastlagt kriterier for, hvornår et stof kan siges at have hormonforstyrrende egenskaber og hvordan udfordringen i relation til kombinationseffekter – som er effekter, der kan opstå efter udsættelse for mange forskellige stoffer på samme tid eller udsættelse for samme stof fra mange forskellige kilder – kan håndteres. Internationalt og i EU er der efter – ikke mindst – fælles nordisk pres opstået en spirende forståelse for, at problemet med kombinationseffekter kræver international handling. Eksperter peger på, at det med den viden vi har i dag er muligt – og nødvendigt – at vurdere risikoen af kombinationseffekter med henblik på at gennemføre tiltag, der beskytter såvel befolkningens sundhed som miljøet. I det fremtidige arbejde med hormonforstyrrende stoffer og kombinationseffekter er der brug for en indsats i 3 parallelle spor – ét, der relaterer sig til fastlæggelse af kriterier for hormonforstyrrende stoffer, ét, der relaterer sig til at håndtere problemstillingen med kombinationseffekter i reguleringsmæssig sammenhæng samt endelig ét, der vedrører alternative midler, som kan reducere eksponeringen af risikogrupper, indtil der foreligger tilstrækkelig regulering.

De planlagte aktiviteter omfatter:

Udvikling af kriterier for hormonforstyrrende stoffer

Afholdelse af workshop med det formål at udvikle kriterier for, hvornår stoffer kan siges at være hormonforstyrrende. De nordiske lande har gennem en årrække arbejdet med udvikling af testmetoder for påvisning af hormonforstyrrende effekter. Dette arbejde medfører, at de nordiske lande har et særlig godt udgangspunkt for at kunne udvikle forslag til kriterier for, hvornår et stof er hormonforstyrrende. Endvidere står den centrale lovgivning i EU, herunder REACH, pesticid- og kosmetikforordningen, de næste 4–5 år overfor at skulle vurdere, hvordan

hormonforstyrrende stoffer skal indgå, herunder indgår bl.a. at fastsætte kriterier for, hvornår stoffer har hormonforstyrrende egenskaber. De nordiske lande kan ved en proaktiv fælles deltagelse i EU-arbejdet få stor indflydelse på den endelige udformning af kriterierne.

Håndtering af kombinationseffekter

Afholdelse af en workshop med det formål at lave et fælles nordisk indspil til EU-processen om at inkludere kombinationseffekter ved risikovurdering af kemikalier, begyndende med hormonforstyrrende stoffer. Workshopen vil fokusere på en gennemgang af de nuværende REACH-vejledninger, og udarbejdelse af anbefalinger til, hvor og hvordan disse kan revideres for at opnå en optimal fremtidig håndtering af kombinationseffekter ved anvendelse af kumulativ risikovurdering.

Andre virkemidler

I fravær af tilstrækkelig regulering kan midler til at udfase eller nedsette anvendelsen af hormonforstyrrende stoffer, samt mindske eksponeringen af særligt følsomme grupper (børn og gravide og/eller ammende kvinder), være nødvendige.

I Danmark er der allerede gode erfaringer med dette, eksempelvis fra informationskampagnen „9 gode vaner“, hvis formål er at mindske børn og gravide/ammende kvinders udsættelse for kemikalier og hormonforstyrrende stoffer. En nordisk workshop, der sætter fokus på udveksling af erfaringer og muligheder for alternative måder at udfase eller nedbringe udsættelsen af risikogrupper for hormonforstyrrende stoffer er relevant, indtil der kommer regulering for området.

Biodiversitet

Det danske formandskab for Nordisk Ministerråd falder sammen med det internationale mål om at stoppe tabet i biodiversitet i 2010. Målet er et centralt element i det nordiske miljøhandlingsprogram og har fungeret som en vision for arbejdet med beskyttelse af biodiversitet.

Formandskabet vil gøre status og fremme indsatsen for målet om at stoppe tabet i biodiversitet ved at fokusere på viden, kommunikation, partnerskabsudvikling og lokal involvering. Det vil ske med henblik på at

udvikle muligheden for vidensudveksling om de invasive arter, som er et af de største problemer på området. De nordiske lande tillægger involvering af det lokale niveau en vigtig betydning, når 2010 målet skal realiseres. Resultatet af et nordisk 2010-projekt med involvering af kommunerne og et 2010 projekt, der viser trends og tendenser i den nordiske biodiversitet vil blive fremlagt. Der vil blive arbejdet på at fremme opbygning af partnerskaber med erhvervslivet med henblik på øget naturbeskyttelse.

De planlagte aktiviteter omfatter:

Udvikling af system til tidlig varsling om nye invasive arter

Nordisk Ministerråd har finansieret et projekt, NOBANIS, der har udviklet en portal for introducerede arter i Nord- og Centraleuropa. Portalen omfatter Danmark, Estland, Finland, Island, Letland, Litauen, Norge, Polen, Rusland (Europæiske del), Sverige og Tyskland samt de selvstyrende områder Grønland og Færøerne.

Der er i øjeblikket behov for at udvikle et system, hvor lande hurtigt og effektivt kan varsle hinanden om nye invasive arter, der er under spredning. NOBANIS portalen indeholder data om introducerede planter og dyr i 16 lande i Nord- og Centraleuropa. På baggrund af disse data skal der udvikles et system til tidlig varsling om invasive arter.

Udvikling og lancering af en nordisk platform for Business og Biodiversitet (B&B)

De nordiske lande vil under det nye nordiske Miljøhandlingsprogram for 2009–2012 arbejde sammen om at bidrage målsætninger for biologisk mangfoldighed under Biodiversitetskonventionen efter 2010. Dette er et hovedmål i Miljøhandlingsprogrammet. Et element vil være at fremme opbygning af partnerskaber med erhvervslivet med henblik på øget beskyttelse af natur og biodiversitet.

Også Internationalt arbejdes der på at involvere den private sektor i naturbeskyttelse. I høj grad for at sørge for, at virksomhedernes produktionsprocesser og forsyningskæder anvender færre naturressourcer, mindre forbrug af vand, samt udleder færre skadelige stoffer til naturen. Det kan også være for at reorientere de økonomiske incitamenter, som driver private investeringer, produktion og forbrug og gøre biodiversitet til en bæredygtig forretning.

Lanceringen af de Nordiske 2010 initiativer på Ministerrådsmøder og på Biodiversitets konventionens partskonference COP10.

Nordisk ministerråd har i 3 år finansieret et projekt til involvering af lokale myndigheder i 2010 målet. Det er et demonstrationsprojekt for 13 kommuner i Island, Færøerne, Finland Sverige, Norge og Danmark.

Kommunerne har opbygget et netværk, der udveksler erfaringer og opgaver på et årligt møde samt på en hjemmeside. De 13 kommuner skal gennemføre konkrete projekter, som er relevant for 2010 målet og rapportere om udviklingen inden 2010. Projektet er desuden blevet præsenteret på internationale møder om lokal involvering, på den internationale naturbeskyttelsesunion IUCNs Verdenskongres og den 9. partskonference under Biodiversitetskonventionen begge i 2009. Projektet vil muligvis blive præsenteret på den 10. partskonference under Biodiversitetskonventionen i Japan i oktober 2010 og blive en del af det internationale arbejde med lokal involvering af byer og lokale myndigheder. Desuden vil et andet nordisk 2010-projekt blive afsluttet og lanceret med udgivelse af en række fakta-ark om 2010 målet og nordiske biodiversitetstemaer og tendenser samt en kalender om nordiske naturtyper.

Samarbejde med de øvrige arktiske lande om beskyttelse af det arktiske havmiljø.

Det danske formandskab vil prioritere et samarbejde med de øvrige arktiske lande om arktisk havmiljø højt. Danmark er meget opmærksom på de udfordringer for miljøet, som klimaændringerne og de øgede aktiviteter i Arktis medfører. Den øgede skibsfart og dens miljøpåvirkning, samt risikoen for ulykker, i tidligere isdækkede områder kan ikke ignoreres. Derfor har den danske miljøminister i samarbejde med sin grønlandske kollega inviteret de arktiske kolleger til møde i Grønland i 2010 for drøfte en fælles indsats for øget fokus på Arktis i eksisterende internationalt samarbejde som f.eks. IMO. Formandskabet vil også med de øvrige arktiske ministre drøfte de langsigtede perspektiver for det arktiske miljø i 2025.

Klima

Nordiske initiativer til opfølgning af klimakonferencen i København i december 2009 er et oplagt tema for det danske formandskab for indgåelse af en aftale på klimakonferencen COP 15 i København i december 2009 vil være en begyndelse. Der kan blive tale om en rammeaftale, der siden – gennem forhandling – skal udfyldes. Endvidere vil der være et stort arbejde fremover med at implementere selve aftalen. I dette arbejde vil et aktivt, samvirkende Norden være af stor betydning for et tilfredsstillende resultat i forhold til at bekæmpe klimaforandringerne i tide, hvilket blandt andet inkluderer fortsat øget fokus på vedvarende energi og energieffektivitet.

De internationale klimaforhandlinger under FN kører i højt tempo i 2009. Fra nordisk side arbejdes der på at nå til enighed om en ambitiøs global klimaaftale i København i december 2009, der sætter rammerne for en styrket global klimaindsats nu og i fremtiden.

Udmøntningen og den konkrete implementering af en aftale forventes at medføre en betydelig opfølgende indsats.

Det danske formandskab i 2010 vil derfor arbejde for, at Norden fortsat indtager en aktiv rolle i de internationale klimaforhandlinger med det formål at fastholde den miljømæssige integritet af en aftale og sikre, at den konkrete udmøntning af aftalen sker hurtigt, så aftalen kan nå at træde i kraft inden Kyoto-protokollens 1. forpligtelsesperiode udløber i 2012. De nordiske lande har spillet en vigtig og aktiv rolle frem mod COP15 og fra formandskabets side er det vigtigt, at dette engagement fortsættes.

De konkrete aktiviteter under formandskabet vil blive fastlagt, når resultatet af COP15 er kendt.

Bæredygtigt forbrug og produktion

Sidst men ikke mindst er det vigtigt at fremhæve det fjerde tema - bæredygtig forbrug og produktion - der er et område, hvor Norden kan markere sig i den internationale globaliseringsproces ved at udnytte vekselvirkningen mellem miljøbevidste forbrugere og producenter til fremme af udviklingen af miljøvenlig forbrug og teknologi.

Miljøteknologi, bæredygtigt forbrug og produktion er områder, hvor de nordiske lande har stærke kompetencer og kan vise vejen ved offensivt og strategisk at satse på miljø – også i krisetider.

Bæredygtigt forbrug og produktion er et vigtigt grundlag for en miljøinnovativ udvikling af Nordens erhvervsliv. Udfordringen er at få iværksat initiativer, der både omfatter produktion og forbrug samt frembringer synergier mellem de to områder. Fokus på klima kan skabe afsæt for næste bølge inden for den internationale politik på miljøområdet. Et udvidet fokus på ressourcer i en bredere forstand end blot klima er også et omdrejningspunkt for det danske formandskab.

Udfordringen for Norden er at styrke og fremhæve Nordens fremtrædende rolle indenfor ressourceeffektive produktionsmønstre med en miljøeffektiv udnyttelse og anvendelse af ressourcer og bortskaffelse produkter.

De planlagte aktiviteter omfatter:

Workshop om bæredygtigt forbrug i Norden.

Formålet med workshoppen er at afdække hvilke styrkepositioner og erfaringer inden for bæredygtig forbrug og grøn livsstil, der eksisterer fællesnordisk samt formulere visioner for det fremtidige arbejde. Workshoppen vil fokusere på, hvilke af de nordiske erfaringer Europa kan anvende for at løfte den kommende europæiske indsats inden for bæredygtigt forbrug.

Endvidere skal workshoppen stille skarpt på viden og konkrete erfaringer inden for forbrugssektoren, og bygge bro mellem den forskningsmæssige og den praksisorienterede tilgang inden for bæredygtigt forbrug.

Formålet er at indkredse en fællesnordisk stillingstagen og deraf påvirke EU politikken inden for bæredygtig forbrug og produktion.

Studie af mulighederne for nedsættelse af detailhandelens miljøforum i Norden

Flere aktuelle analyser peger på, at detailhandlen bør anvendes mere som en offensiv og relevant part til påvirkning af borgerne til et grønnere forbrug og grønnere livsstil.

EU har nedsat det såkaldte Retailers Forum, hvorved der er etableret et samarbejde for styrkelse og koordinering af detailhandlens miljøarbejde.

Det undersøges, hvordan et nordisk samarbejde inden for detailhandlen kan styrkes. Hvad kan der samarbejdes om i Norden, hvad er barriererne for at påvirke forbrugernes miljøvalg i butikkerne, hvad har været succesfulde initiativer?

Ønsket er at få hjælp fra detailhandlen til en øget påvirkning af forbrugernes miljøadfærd og viden. Miljømærket Svanen udgør et særdeles stærkt fundament for miljøinformation til de nordiske forbrugere, og yderligere flere aktiviteter på forbrugerområdet bør medtænke Svanen.

norden

Nordisk Ministerråd

Store Strandstræde 18
DK-1255 København K
www.norden.org

Miljøministeriet/Miljøstyrelsen

Strandgade 29
DK 1401 København K

Telefon: +457254 4000

ANP 2009:754
ISBN 978-92-893-1926-3

